

EGY FÉLKEGYELMŰ ÉLETE

Rád bízom, természetesen, hogy kiadod-e ezt a kéziratot, s te válaszod meg az időpontot is, meg a kiadás módját.

Gondolom, jól ismered a szövegben előforduló embereket. De ha írásom megjelenik, kérlek, ne fűzz hozzá kommentárt.

Pillanatnyilag a legnyomorultabb boldogságban élek. De bármilyen furcsán hangzik is, nem bánok semmit. Őket sajnálom csak, akiknek rossz férje, rossz fia, rossz apja voltam. Istenhozzádot mondok. Írásomban nem az volt a szándékom, hogy vádbeszédet tartsak, legalábbis *tudatosan* nem.

S végezetül: azért bízom rád ezt a kéziratot, mert azt hiszem, mindenkinél jobban ismersz. (Különösen, ha a városlakó bőrét is levedlem magamról.) E szövegben próbálj meg nevetni – ugye megteszed? – bárgyúságomon.

Kume Maszaónak
1927. június 20-án
Akutagava Rjúnoszuke

1 KOR

Könyvesbolt első emelete. Húszéves volt. A polcoknak támasztott európai létra tetején kuporogva nézegette az új könyveket. Maupassant, Baudelaire, Strindberg, Ibsen, Shaw, Tolsztoj...

Időközben leszállt az este. De ő lelkesen tovább böngészte a könyvek gerincére írt címeket. Nem annyira a könyvek, maga a századvég vonult fel. Nietzsche, Verlaine, a Goncourt fivérek, Dosztojevszkij, Hauptmann, Flaubert...

A félhomállyal küszködve betűzte ki, sorban egymás után, a neveket. De a könyvek is elmerültek a szomorú sötétségbe. Buzgalma megcsappant, felcihelődött, hogy lemásszon az európai létrán. S ekkor váratlanul, éppen a feje fölött, kigyulladt egy csupasz villanykörte. Mozdulatlanul állt a létrán, végigjáratta a tekintetét az elárusítókon és a vevőkön, akik a könyvek között sűrögtek-forogtak. Meglepően kicsik voltak. S valahogy szánalmasak.

„Baudelaire egyetlen sorával sem ér fel az emberi élet.”
S elnézte őket még egy darabig létrája magasából...

2 AZ ANYJA

Minden örült egyformán volt öltözve, sűrű ruhába. A tágas szoba emiatt még sivárabbnak tetszett. Egyikük a harmóniumnál ült és egy himnuszot játszott nagy odaadással. A másik a szoba közepén táncolt, vagyis inkább körbe-körbe ugrált.

Kicsattanóan egészséges arcú orvos társaságában nézte a jelenetet. Tíz évvel korábban az anyja semmiben sem különbözött ezektől a lényektől. Semmiben – az anyja szagát ott érezte még a bűzükben is.

„Gyerünk tovább!”

Követte az orvost a folyosón át egy másik szobába. A szoba egyik sarkában spiritusszal töltött, nagy üvegpalackokban agyvelők lebegtek. Az egyik ágyvelelőn fehéres lepedéket pillantott meg. Mintha tojásfehérje csordult volna rá. Miközben ott állt s az orvossal beszélgetett, megint eszébe jutott az anyja.

„Az a férfi, akinek az agyvelejét itt látja, egy villamostársaság mérnöke volt. Óriási, szikrázó, fekete dinamónak képzelte magát.”

Hogy ne kelljen az orvos szemébe néznie, kibámult az ablakon. Kinn nem volt semmi, csak a téglakerítés, üvegcserep meredezett a tetején. Az üveg derengő fényt vetett a falat borító, gyér mohára.

3 A HÁZ

Egy külvárosi ház első emeleti szobájában élt. A hanyag alapozás miatt furcsán megdőlt a ház. Ez az emelet volt a tanúja azoknak a veszekedéseknek, amelyek a nagynénje és öközötte gyakran kitörtek. Az is előfordult, hogy a nevelőszülei békítették ki őket. Mégis a nagynénjét szerette a legjobban a világon. Nagynénje soha nem ment férjhez, s abban az időben, amikor ő még húszéves se volt, az idős hölgy már hatvan.

A külvárosi ház első emeletén számtalanszor eltűnődött, hogy akik szeretik, azok vajon mindig gyötrik is egymást? S közben állandóan nyugtalanító érzése volt, hogy dől az emelet.

4 TOKIÓ

A Szumidagava vize fakó volt a felhős ég alatt. A kis gőzös ablakából nézte a Mukódzsima-sziget elsuhanó cseresznyefáit. A virágoktól roskadozó cseresznyefákat lehangolóan látta, mintha rongycsomókat aggattak volna fel sorba.

De ezekben a cseresznyefákban – Mukódzsima cseresznyefáiban, amelyek az Edo-korszak óta itt álltak – akaratlanul is felismerte önmagát.

5 EGO

Legidősebb barátjával a kávéház asztalánál üldögélt, egyik cigarettáról a másikra gyújtott. Alig beszélt. Lázás figyelemmel hallgatta a barátja szavait.

„Ma fél napot autóztam.”

„Valami elintéznivalód volt?”

A másik, állát a tenyerébe támasztva, könnyedén odavetette:

„Az égvilágon semmi. Csak autózni volt kedvem.”

Ezek a szavak ismeretlen birodalom kapuit tárták ki előtte – az istenekkel szomszédos ego birodalmát. Fájdalmat érzett. De ugyanakkor örömet is.

Parányi volt a kávéház. De Pán isten homloka alatt egy vörös cserépbé ültetett kaucsukfa ernyedten lógatta vastag, húsos leveleit.

6 BETEGSÉG

Vaskos angol szótárt nyitott ki a tenger fölött szakadatlanul fújó szélben, ujjával követte a szavakat.

Talaria: szárnyas cipő, szandál.

Tale: történet.

Talipot: Kelet-Indiában honos pálma, melynek törzse 50–100 láb magasra is megnő. Leveleiből ernyőt, legyezőt, kalapot készítenek. Hetvenévenként virágzik...

Képzletében tisztán megjelent a pálfafa virága. E pillanatban soha nem tapasztalt viszketést érzett a torkában, és önkéntelenül a szótárra köpött. Köpés volt? – Nem, ez nem volt köpés. Arra gondolt, milyen rövid az élet, és újból maga elé képzelte a pálfafa virágait. Annak a pálfafának a virágait, mely a messzi tengeren túl magasodik az égre.

7 FESTMÉNY

Váratlanul – valóban váratlanul történt. A könyvesbolt kirakata előtt állt, Van Gogh képeit nézegette egy albumban, amikor hirtelen megértette, mi a festészet. A könyvben természetesen reprodukciók voltak. De még a reprodukciókban is megérezte a természetet, a természet üdeségét.

A festészet iránt támadt szenvedélyes érzésben másképp kezdte nézni a dolgokat. Feszült figyelemmel kísérte a faágak hullámvázát, a női arcok ívét.

Szürkült már egy esős, őszi nap után, amikor átment egy külvárosi viadukt alatt. A viadukton túl, a töltés alatt lovaskocsi állt az ösvényen. Ahogy elment mellette, rátört az érzés, hogy valaki járt már előtte ezen az ösvényen, de ki? – Fölösleges volt föltennie a kérdést. Huszonhárom éves volt, és lelki szemeivel látta, hogy a levágott fülű hollandiai, foga között hosszú szárú pipával, átható tekintettel hosszasan nézi a kietlen tájat.

8 TŰZIJATÉK

Esőtől ázottan lépkedett az aszfalton. Ömlött az eső, s a sűrű párában megcsapta az orrát a gumikabátja szaga.

Ekkor egy villanyvezetéket vett észre, mely lilás szikrákat szórt. Különös megindultság kerítette hatalmába. Kabátja zsebében ott lapult a kézirat, egy folyóirat számára, melyet barátaival adott ki közösen. Az esőben lépkedve még egyszer visszafordult, hogy a vezetéket megnézze.

A vezeték még mindig szórt a tűzcillagokat. Gondolatban hiába futotta végig az élet lehetőségeit, semmit nem kívánt igazán. Egyedül ezt a lilás tűzijátékot – ezeket az ijesztő szikrákat a térben szerette volna, akár élete árán is, elkapni.

9 HULLÁK

A hullák nagyujján dróttal odaerősített cédula fityegett. A cédulán név, életkor és egyéb adatok. Barátja meghajolva, a szikét ügyesen forgatva nekiállt lefejtetni az egyik hulla arcbőrét. A bőr alatt szép, sárga zsír.

Szemügyre vette a hullát. Igaz, hogy egy novella miatt volt erre szüksége – egy novella miatt, mely a Heian korban játszódik. De rosszul érezte magát a hullából áradó, rohadt sárgabarackra emlékeztető szagban. Barátja a szemöldökét összevonva nyugodtan tovább dolgozott a szikével.

„Manapság már hullából sincs elég!”

Ezt mondta a barátja. S hirtelen a következő válasz fogalmazódott meg benne: „Ha hulla híján volnék, minden rossz szándék nélkül megölnék valakit.” De csak a lelkében válaszolt.

10 A MESTER

Terebélyes tölgyfa alatt a mester könyvét olvasta. A tölgy egyetlen levele se rezdült az őszi napfényben. Valahol messze, a térben, tökéletes egyensúlyban áll egy mérleg két üvegszerpenyője: a mester könyvét olvasva ez a kép jelent meg a szeme előtt.

Lassan megvirradt. Egy utca sarkáról nézett végig a piacon. A tolongó tömeg, a kocsik, rózsaszín fényben úszott minden.

Rágyújtott, és lassan elvegyült a piac forgatagába. Ekkor hirtelen egy fekete, girhes kutya megugatta. De ő nem ijedt meg tőle. Még ezt a kutyát is szerette.

A piac közepén platánfa tárta szét az ágait. A fa tövében állva felnézett az égre: az ágak között, ott fenn a magasban, éppen a feje fölött ragyogott egy csillag.

Huszonöt éves volt ekkor – három hónappal azután, hogy a mesterrel találkozott.

12 HADIKIKÖTŐ

A tengeralattjáróban félhomály volt. A körben álló gépek között leguggolva nézett a kis periszkópba. A hadikikötő fényeit látta.

„Innen a Kongót is láthatja”, mondta az egyik tiszt. S miközben a parányi hadihajót figyelte a négyszögletes lencsében, maga se tudta, miért, de eszébe jutott a petrezselyem. A petrezselyem, mely alig érezhetően ott illatozik még a harmincszenes bifsztekadagon is.

13 A MESTER HALÁLA

Fel s alá sétált valamelyik új vasútállomás peronján a szélben, mely az eső után támadt. Félíg sötét volt még az ég. A peron túlsó oldalán három-négy vasúti munkás ütemesen csákányozott és hangosan énekelt.

Az esőt követő szélben foszlányokká szakadt a vasutasok éneke meg az ő hangulata. Nem gyújtott rá, fájdalmat érzett, mely már-már az örömhöz hasonlított. A kabátja zsebébe gyűrte a táviratot: „A mester halálán van”.

Szemben, a fenyővel borított hegy mögül kanyarogva, ritkás füstfelhőt eregetve előbukkant a reggeli, hatórás tokiói vonat.

14 HÁZASSÁG

„Bosszantó, hogy jóformán még itt se vagy, máris szórod a pénzt.” Az esküvője másnapján ezt a megjegyzést tette a feleségének. De nem annyira saját jószántából róttá meg, inkább a nagynénje parancsára. Felesége természetesen bocsánatot kért, nemcsak tőle, hanem a nagynénjétől is. S előttük a cserép nárcisz, melyet neki szánt a felesége.

15 ŐK

Békésen éltek. Egy nagy banánfa széles leveleinek árnyékában. – Mert egy tengerparti városban volt a házuk, vonattal is jó órányira Tokiótól.

16 PÁRNA

A szkepticizmus párnájára támasztva fejét – a párna rózsalevélillatot árasztott – Anatole France egyik könyvét olvasta. S nem vette észre, hogy még ebbe a párnába is elbújt egy isteni kentaur.

17 PILLANGÓ

A tengeri moszat szagával átítatott szélben felragyogott egy pillangó. Egy villanásnyira azt érezte, megérinti száraz ajkát a pillangó szárnya. A szárnyak bársony hímpora, mely ekkor rátapadt, évek múltán is ott csillogott az ajkán.

18 HOLD

A szálloda lépcsőjén, véletlenül találkozott vele. Arca mintha nappal is holdfényben fürdött volna. Míg hosszan kísérte a tekintetével (még csak futó ismerősök se voltak), soha nem ismert bánatot érzett...

19 A MŰSZÁRNYAK

Anatole France után a tizenennyolcadik század filozófusaira tért át. De Rousseau-t kerülte. Meglehet, azért, mert egyik fele – gyorsan lelkesülő fele – rokona volt Rousseau-nak. Candide filozófusát kezdte tanulmányozni, aki személyisége másik oldalának – hideg értelemmel teli felének – volt a rokona.

Huszonkilenc éves volt, és már nem látta derűsnek az életet. De Voltaire műszárnyakkal látta el.

E műszárnyakat kibontva könnyedén emelkedett a magasba. Közben az értelem fényétől bevilágított emberi élet örömei és bánatai messze elmaradtak alatta. Iróniát és mosolyt küldve a százalmas városok felé, egyre magasabbra emelkedett, semmi nem gátolta röptét, egyenesen a naphoz. Mintha elfeledkezett volna arról a görögőről, aki hajdan a tengerbe veszett, mert szárnyait, melyek pontosan ugyanilyenek voltak, mint az övé, elolvasztotta a nap.

Megállapodtak, hogy ő és a felesége abban a házban fognak lakni, ahol a nevelőszülei. Azért történt így, mert fölvtették egy újsághoz. Megbízott a sárga papírlapon megfogalmazott szerződésben. Később újból elolvasta a szerződést: az újságnak nem voltak kötelezettségei, csak neki.

21 AZ ŐRÜLT NŐ LÁNYA

Két riksa haladt a kihalt földúton a hályogos ég alatt. A tengerről érkező enyhe szél elárulta, hogy az út a tengerhez vezet. A második rikzában ült, és már gyanította, hogy nem lesz semmi érdekes a randevúban, s azon tűnődött, mi hozta ide. Kétségtelen, hogy nem a szerelem. De ha ez nem szerelem – s azon kapta magát, hogy kibúvót keres a válasz alól, azt gondolja: „Bárhogy is van, egyikünk sem különb”.

Az első rikzában ülő asszony egy örült nő lánya volt. Ráadásul a húga féltékenységből lett öngyilkos.

„Akárhogy is, most már semmit se tehetek.”

Az örült nő lányát – akiben csak heves állati ösztönök éltek – már-már gyűlölte.

A két riksa közben a tengerszagú temető mellett haladt el. Az ágakból font kerítésen túl, amelyre osztrigakagylók tapadtak, néhány sírkő feketéllett. Nézte a kövek mögött halványan csillogó tengert, és hirtelen megvetést kezdett érezni az asszony férje iránt – a férj iránt, aki nem tudta megtartani ennek az asszonynak a szívét...

22 EGY FESTŐ

Egy folyóiratban jelent meg az illusztráció. De a kakast ábrázoló tusrajz kivételes egyéniségre vallott. Barátaitól kérdezősködött a festőről.

Alig telt el egy hét, s a festő meglátogatta. Élete különösen emlékezetes eseménye lett a látogatás. Olyan költőiséget fedezett fel a festőben, melyről senkinek se volt tudomása. Mi több, fölfedezte a saját lelkét, melyről ő maga se tudott.

Egy didergő őszi naplementében egy kukoricaszárról egyszer csak eszébe jutott a festő. A bomlott levelű, magasba szökő növény gyökérzetének csupasz idegszállai kilátszottak a földhányásból. Nem vitás, hogy ez az ő könnyen sebezhető arcképe volt. De ez a fölfedezés még jobban elszomorította.

„Már késő. De ha szükség lesz rá...”

A teret beszötte az alkonyat. Kissé izgatottan ment át a téren. Néhány nagy épület kivilágított ablaka ragyogott az enyhén ezüstös égre.

A járda szélén megállt, ott akarta a nőt bevárni. Alig öt perc múlva meglátta, valahogy elnyúttan közeledett feléje. De őt észrevéve a nő elmosolyodott, és azt mondta: „Fáradt vagyok”. A válluk összeért, ahogy átmentek a félhomályba boruló téren. Ez volt az első találkozásuk. Úgy érezte, mindent odadobott volna, csak hogy a nővel lehessen.

Amikor kocsiba szálltak, a nő komolyan fürkészte az arcát. „Nem fogod megbánni?” Határozott hangon felelt: „Nem bánok meg semmit”. A nő megszorította a kezét. „Én nem bánok semmit.” E pillanatban is mintha holdfényben fürdött volna az arca.

24 SZÜLÉS

Az elhúzható válaszfal mellett állt, és nézte, ahogy a fehér köpenyes bábáasszony fürdeti a csecsemőt. A csecsemő meghatóan fintorgott, valahányszor a szemébe ment a szappan. És teli torokból sírt, megállás nélkül.

Miközben belélegezte a csecsemő egérfiókára emlékeztető szagát, nem tudta visszafojtani a gondolatot, mely a lelke mélyéről tört fel:

„Miért is jött a világra? Erre a világra, mely teli van szenvedéssel. Miért épp egy olyan apát szemelt ki neki a sors, mint amilyen én vagyok?”

Ráadásul ez volt az első fia, akit a felesége hozott a világra.

25 STRINDBERG

A szobája küszöbéről nézte a mocskos kínaiakat, akik madzsongot játszottak a holdfényben, melyben kibomlott a gránátalmafa virága. Majd visszament a szobájába, s az alacsony lámpa világánál olvasni kezdte Strindbergtől az *Egy örült gyónását*. De alig olvasott el két-három oldalt, keserű mosolyra húzta el a száját. – Szeretőjének, a grófnőnek írott leveleiben Strindberg szinte ugyanazokat a hazugságokat vetette papírra, mint ő...

26 ÓKOR

Teljesen lenyűgözték a Buddha-szobrok, istenségek, lovak, lótuszvirágok, melyekről lekopott a festék. Ha ezeket nézte, elfeledkezett az egész világról. Még jó szerencséjéről is, ami az örült nő lányának karmaiból kiragadta.

27 SPÁRTAI FEGYELEM

A barátjával sétált egy sikátorban. Szemből egy vászontetős riksa közeledett feléjük. S váratlan módon a tegnap esti nő volt az utasa. Még világos nappal is mintha holdfényben fürdött volna az arca. A barátja előtt természetesen még csak nem is üdvözölték egymást.

„Milyen szép nő!”

Ezt mondta a barátja. Ő meg az utat lezáró, tavaszi pompájába öltözött hegyre szegezve a tekintetét, habozás nélkül ráfelelt:

„Csakugyan elég szép!”

28 GYILKOS

Marhatrágya szaga lengte be a napsütötte földutat. Verejtékét törölgetve ment a lankás úton fölfelé. Kétoldalt édes illatot árasztott az érett gabona.

„Öld meg, öld meg!”

Öntudatlanul ismételte ezeket a szavakat. De kit öljön meg? – Nagyon is jól tudta. Gondolatban feltűnt előtte a rövidre nyírt hajú, aljas férfi. S ekkor az aranyló búzán túl váratlanul kirajzolódott egy római katolikus templom kupolája...

29 FORMA

Szakéskorsó volt, vasból. Ez a finom véséssel érezett kancsó tanította meg a „forma” szépségére.

30 ESŐ

A széles ágyon fecsegett vele, mindenféléről. A hálószoba ablakán túl esett az eső. Az esőben mintha rothadni kezdett volna a hamajú virága. A nő arca most is mintha holdfényben fürödné. De egy kicsit unalmas volt beszélgetni vele. Hason feküdt, csendesén rágyújtott, és eszébe ötlött, hogy már hét éve élnek együtt.

„Szeretem-e?”, tünődött. S a válasz még őt magát is meglepte, aki pedig mindig kínosan figyelte magát.

„Igen, még mindig szeretem.”

31 A NAGY FÖLDRENGÉS

A túlrett sárgabarack szagára hasonlított. A tűzvész romjai között járkált, a szag meg-megcsapta az orrát, és ő arra gondolt, hogy a perzselő hőségben oszladozó holttestek szaga nem is olyan kellemetlen, mint ahogy hitte. De amikor a tó partjára ért, mely telis-tele volt hullával, megértette, hogy a „határtalan fájdalom” egyáltalán nem túlzás annak kifejezésére, amit érez. Egy tizenkét-tizenhárom éves gyermek holtteste rendítette meg a legjobban. Sokáig nézte ezt a holttestet, és irigységféle támadt benne. „Fiatalon hálnak meg, akiket az istenek szeretnek.” Ilyesmik jártak az eszében. Féltestvérének meg a nővérének is leégett a háza. De a nővére férjét felfüggesztett büntetésre ítélték, hamis tanúzásért.

„Bár mind meghaltak volna!”

Míg mozdulatlanul állt a romok között, akaratlanul is ez tört fel belőle.

32 VESZEKEDÉS

Összeveszett a féltestvérel, és a veszekedés verekedéssé fajult. Mi tagadás, az öccse gyakran szorult helyzetbe került miatta. De az is tagadhatatlan, hogy ő viszont az öccse miatt elvesztette a szabadságát. A rokonok azt hajtogatták az öccsének: „Végy példát róla!” Ő meg ettől úgy érezte, mintha gúzsba kötöték volna kezét-lábát. Egymásba akaszkodva végül a verandáig gurultak. A veranda előtt, a kertben – most is maga előtt látja – egy indiai orgona. Az eső égbolt alatt lángoló tűzgömb a virágba borult bokor.

33 EGY HŐS

Egyszer Voltaire házának ablakából nézte az égbe nyúló hegyeket. A gleccseres csúcok fölött még keselyű árnyéka se látszott. Az egyik hegyi ösvényen egy kis termetű orosz mászott konokul fölfelé.

Amikor Voltaire házára leszállt az éj, a lámpa világánál írt egy „elkötelezett” verset. Közben emlékezetébe idézte a hegyi ösvényen fölfelé kaptató, kis termetű orosz alakját...

Te, aki jobban betartod a tízparancsolatot, mint bárki más,
Te vagy, aki többször megszegted a tízparancsolatot, mint bárki más.
Te, aki jobban szeretted a népet, mint bárki más,
Te vagy, aki mélyebben megvetted a népet, mint bárki más.

Te, akit lobogóbb lángra gyújtott az eszme, mint bárki más,
Te vagy, aki jobban ismerted a valóságot, mint bárki más.
Szénaillatú villanyvonat vagy
Közös Ázsiánk sarja

34 SZÍNEK

Harmincéves korában azon kapta magát, hogy megszeretett egy kihalt telket. A mohaszőnyegen nem volt más, mint néhány elhajított tégladarab meg cseréptörmelék. De az ő szemében nem különbözött egy Cézanne-tájképtől.

Eszébe jutott az a szenvedély, mely hét vagy nyolc éve hevítette. Ugyanakkor rájött, hogy hét-nyolc éve még nem ismerte a színeket.

35 BOHÓCBÁBU

Szertelenül akart élni, hogy ne legyen mit megbánnia, bármikor jönne is a halál. De továbbra is szerényen élt, tekintettel volt a nevelőszüleire meg a nagynénjére. Két égővire oszlott az élete: egy fényesre meg egy árnyékosra. Egy európai ruhákat árusító üzletben észrevett egy bohócbábut, és eltűnődött, vajon mennyire hasonlított rá. De tudattalan énje – a második énje – már réges-régen kivetette magából, egy elbeszélésbe sűrítette ezt az érzést.

36 FÁRADTSÁG

Egy égyetemi hallgatóval sétált a pampaszfüves mezőn.

„A maga korában még heves az életvágy, nem igaz?”

„Igen, természetesen – de ön is...”

„Nem, épp az, hogy bennem nincs meg. Alkotásvágy, az igen.”

Őszintén így érezte. Valóban, lassanként elvesztette minden érdeklődését az élet iránt.

„De az alkotásvágy is életvágy, vagy nem?”

Semmit sem válaszolt. A mezőn, a vörös kalászkok fölött hirtelen, tisztán kirajzolódott egy vulkán. Valamiféle irigységet érzett a vulkán iránt. De maga se értette, hogy miért.

37 A NŐ, AKI ÉSZAKRÓL JÖTT

Egyszer találkozott egy nővel, aki fölvehette vele a versenyt tehetség dolgában. Megírt hát néhány verset, köztük „A nő, aki északról jött” címűt – s így épp hogy megmenekült a veszélytől. Fájdalmas érzés volt, mintha fa törzséről hántotta volna le a ráfagyott, szikrázó havat.

Táncol a szélben a szalmakalap.

Mért nem hull le az útra?

Mit féltek híreimen, nevemen?

Csak a te híredet féltem.

A szálloda erkélyén történt, mely beleveszett a rügyező fák közé. Egy kisfiúval játszott, rajzolt neki. Az örült nő lányának a kislia volt, azé a nőé, akivel hét éve szakított.

Az örült nő lánya rágyújtott; nézte, hogyan játszanak. Ő nehéz szívvel rajzolgatta a vonalakat meg a repülőgépeket. A kisfiú szerencsére nem az ő gyereke. Mégis mindennél jobban gyötörte, hogy a gyerek „bácsinak” szólította.

A kisfiú elment valahová, s ekkor az örült nő lánya nagyot szippantott a cigarettából, és hamiskásan megkérdezte:

„Te is úgy látod, hogy hasonlít rád ez a gyerek?”

„Egyáltalán nem! Először is...”

„Pedig, ha nem tévedek, elég sokat beszélnek arról, hogy már az anyaméhben lehet hatni a gyerekre.”

Szóltanul elfordította a tekintetét. A lelke mélyén azonban kegyetlen vágyat érzett, hogy megfojtsa ezt a nőt.

39 TÜKÖR

A kávéház sarkában üldögélve beszélgetett a barátjával. Barátja sült almát evett, és az utóbbi időben beköszöntött hidegről beszélt. Váratlanul ellentmondást vett észre a szavaiban.

„Mondd csak, még mindig nőtlen vagy?”

„Nem, a jövő hónapban már megnősülök.”

Önkéntelenül elhallgatott. A kávéház falán a tükör számtalan alakban verte vissza a kép mását. Hidegen, valahogy fenyegetően.

40 PÁRBESZÉD

Miért támadod a jelenlegi társadalmi rendet?

Mert látom a kapitalizmusban csirázó rosszat.

A rosszat? Azt hittem, nem teszel különbséget jó és rossz között. És mit szólsz a saját életedhez?

Így beszélgetett az anygallal. Az anygallal, aki, valljuk be, olyan cilindert hordott, mely senkinek nem vált volna szégyenére...

41 BETEGSÉG

Álmatlanság gyötörte. Hozzá még elerőtlenedett. Mindegyik orvos más diagnózissal állt elő. – Gyomorsavtúltengés, gyomorsav-elégtelenség, száraz mellhártyagyulladás, ideggyengeség, idült kötőhártya-gyulladás, idegkimerültség...

De ő jól ismerte betegsége forrását. A másoktól való félelemből fakad, mely az önmaga iránt érzett szégyennel párosult. A másoktól való félelemből, a társadalomból, melyet megvetett.

A borongós délután, amikor havat ígérő fellegek tornyosultak az égen, szivarozva ült a kávéház sarkában, s hallgatta a terem túlsó végében felállított gramofonból áradó zenét. A zene furcsán a szívéig hatolt. Megvárta, amíg véget ér, odament a gramofonhoz, és elolvasta a lemez feliratát.

Varázsfuvola – Mozart.

Rögtön megértett mindent. Mozart, aki megszegte a tízparancsolatot, bizonyára ismerte a szenvedést. De aligha úgy, mint ő... Lehorgasztott fejfel, lassan visszament az asztalához.

42 AZ ISTENEK KARDJA

Harmincöt éves volt. Fenyőerdőben járt, a fákat bearanyozták a tavaszi napsugarak. S felöltöttek benne azok a szavak, melyeket két vagy három évvel azelőtt vetett papírra: „Az istenek, szerencsétlenségükre, nem követhetnek el öngyilkosságot, mint mi, emberek.”

43 ÉJSZAKA

Újból leszállóban volt az éjszaka. Habfoszlányok csaptak fel újra és újra a szürkületben, a viharos tenger fölé. Ez az ég borult rájuk most, amikor másodszor is eljegyezte a feleségét. Nagy öröm volt ez mindnyájuknak. De szenvedés is. Három gyermekük velük együtt nézte a tenger fölött cikázó villámokat. A felesége magához szorította az egyik gyereket, s mintha visszafojtotta volna a könnyeit.

„Az egy hajó ott, ugye?”

„Igen, hajó.”

„Törött árbocú hajó.”

44 HALÁL

Kihhasználva az alkalmat, hogy egyedül alszik, az ablak rácsához erősített övvel megpróbálta felakasztani magát. De amikor bedugta a fejét a hurokba, hirtelen félni kezdett a haláltól. De egyáltalán nem a halál előtti szenvedéstől félt. Másodszorra elővette zsebóráját, és elhatározta, kísérletképpen leméri, mikor áll be a halál. Enyhe fájdalmat érzett, majd minden kezdett összefutni a szeme előtt. Ha ezen egyszer túljutna, igen valószínű, hogy elmerülne a halálba. Ránézett az óramutatóra, és rájött, hogy egy percig és húszegynéhány másodpercig tartott a szenvedés. A rács mögött sötétbe borult minden. De ebben a sötétségben felszárnyalt egy kakas szenvedélyes kukorékolása.

45 A DIVÁN

A *Diván* megint új erőt öntött a lelkébe. A „keleti Goethe” egészen addig ismeretlen volt a számára. Láta Goethét, amint nyugodtan áll a túlsó parton, túl jón és rosszon, és kétségbeeséssel rokon irigységet érzett. A költő Goethe a költő Jézus Krisztusnál is nagyobb volt a szemében. Ennek a költőnek a lelkében nemcsak az Akropolisz meg a Golgota rózsái nyíltak, hanem Arábia

rózsái is. Bárcsak lett volna valamennyi ereje, hogy a nyomába szegődjék. – Elolvasta a *Dívánt*, és miután lecsillapodott ijesztő felindulása, nem tudta elfojtani a megvetést, amelyet a szíve mélyén önmaga iránt érzett, önmaga iránt, aki az élet eunuchjának született.

46 HAZUGSÁG

Nővére férjének öngyilkossága mellbe vágta. Ezután neki kell gondoskodnia nővére családjáról. Jövője, legalábbis önmaga számára, borongós volt, mint az alkonyat. Miközben valami jogos mosolyfélességgel szemlélte szellemi csődjét – minden hibáját és gyengeségét kivétel nélkül ismerte –, továbbra is összeolvastott mindenféle könyvet. Még Rousseau *Vallomásai* is hősi hazugságokkal voltak tele. Különösen, amikor az *Új élet* akadt a kezébe – még soha nem találkozott ilyen ravasz képmutatóval, mint a könyv hőse. Egyedül François Villon ütötte szíven. Néhány verse között fölfedezte a „Szép biká”-t.

Az akasztását váró Villon álmaiban is megjelent. Ő is, ki tudja, hányszor, meg szeretett volna mártózni az élet mély vizében, mint Villon. De körülményei és fizikai adottságai nem tették ezt lehetővé. Napról napra gyengült. Mint az élő fa, melyet Swift látott, a koronájától száradó fa.

47 JÁTÉK A TÜZZEL

A nőnek sugárzó volt az arca. Mintha hajnali napfény villant volna meg törékeny jégvárán. Barátságot érzett iránta. De szerelmet nem érzett. Egyébként soha, egy ujjal se érintette meg a nő testét.

„Szóval a halálra vágyik. Igaz?”

„Igen – nem, nem annyira a halálra vágyom, mint inkább meguntam az életet.” A beszélgetés után megígérték egymásnak, hogy együtt halnak meg.

„Ez afféle plátói öngyilkosság lesz.”

„Kettős plátói öngyilkosság.”

Nem győzött csodálkozni saját nyugalmán.

48 HALÁL

Nem halt meg a nővel. De maga se tudta, miért, elégedett volt, hogy addig a napig még egy ujjal sem érintette meg a testét. A nő olykor úgy beszélgetett vele, mintha semmi különös nem történt volna. Egy üveg ciánkálit is adott neki, a sajátjából, s azt is mondta: „Ha ez is nálunk lesz, erősebbnek fogjuk érezni magunkat”.

S valóban, ettől megszilárdult a szíve. A fonott karosszékben ült, magányosan, a tölgy zsenge lombját nézte, s önkéntelenül arra a békére gondolt, melyet gyakran a halál hoz.

49 KITÖMÖTT HATTYÚ

Maradék erejét összeszedve megpróbálta megírni az önéletrajzát. De – önmaga számára is váratlanul – nem volt könnyű feladat. Nem volt könnyű, mert nem vetkőzte le hiúságát, szkepticizmusát, érdekeinek számígtatását. Nem

csoda, ha megvetette önmagát. De azt a gondolatát se tudta elfojtani: „Ha megkaparjuk a felszint, alatta mindnyájan egyformák vagyunk”. *Költészet és valóság*: már-már azt hitte, hogy a könyv címe minden önéletrajz címe. Ezenkívül azt is jól tudta, hogy a műalkotás nem mindenkit ragad meg szükségszerűen. Az ő művei csak azokra az emberekre hatnak, akik reá hasonlítanak, hozzá hasonló életet élnek. Ilyen érzés is munkált benne. Ezért elhatározta, röviden megírja a saját *Költészet és valóságát*.

Amikor befejezte az *Egy félkegyelmű életének* írását, véletlenül egy kitö-mött hattyút pillantott meg egy régiségkereskedő boltjában. A madár felszegett fejével állodogált, de már megsárgult szárnyait is moly rágta ki. Felidézte az életét, érezte, könny önti el a szemét, fagyos mosoly a száját. Az örület várt rá, vagy az öngyilkosság. Miközben az alkonyi utcákat róttá magányosan, elhatározta, bevárja a sorsát, mely lassan eljön, hogy elpusztítsa.

50 FOGOLY

Egyik barátja megtébolyodott. Mindig ragaszkodott ehhez a barátjához. Mert testének minden idegszálával érezte barátja magányosságát – a magányos-ságot, melyet a jókedv álarca mögé rejtett. Amikor a barátja megtébolyodott, kétszer vagy háromszor meglátogatta.

„Egy démon tart mindkettőnket hatalmában. A század gonosz démona”, ilyeneket mondott a barátja, lehalkítva a hangját. Aztán két-három nap múlva, amikor egy fürdőhely szállodájába tartott, útközben már rózsákat evett. Miután kórházba került a barátja, eszébe jutott az a terrakotta mellszobor, melyet egyszer ajándékba kapott tőle. *A revizor* szerzőjét ábrázolta, barátja kedvenc íróját. Az is felötlött benne, hogy Gogol is örülteként halt meg, és valósággal érezte az erőt, mely mindkettőjüket hatalmában tartotta.

Egyszer, már teljesen legyengülve, elolvasta Radiguet utolsó szavait a halála előtt, és újból meghallotta az istenek kacaját. „Isten katonái jönnek el értem.” Megpróbálta leküzdeni babonás vonásait, szentimentalizmusát. De fizikailag képtelen volt bármilyen küzdelemre. Nem volt kétséges, hogy a „század vég gonosz démona” valóban kínozza. Irigyelte a középkor embereit, akik Istenből merítettek erőt. De Istenben hinni – Isten szeretetében hinni, erre nem volt képes. Abban az Istenben, akiben még Cocteau is hitt.

51 VERESÉG

A tollat tartó kéz reszketni kezdett. Szájából folyt a nyála. A világosság ritka pillanatain kívül, a nyolc milligrammos veronálnak köszönhetően, zavaros volt a feje. Fél óránál, egy óránál tovább nem volt tiszta. Egyik napról a másikra élt, félhomályban. Mintha kardra támaszkodna, melynek kicsorbult az éle.

FÁZSY ANIKÓ fordítása